

BERGSJÖ KYRKA OCH STIGPORT

Antikvarisk medverkan vid renovering av putsade fasader och fönster på torn, långhus och sakristia samt stigport

Bergsjö kyrka
Bergsjö socken
Nordanstigs kommun
Gävleborgs län
2021 och 2024

Daniel Olsson

Slutrapport
Avser delvis tillstånd enligt KML
Länsstyrelsens dnr: 6040-2023
Beställare: Bergsjö församling

Bergsjö kyrka och stigport

Antikvarisk medverkan vid renovering av putsade fasader och fönster på torn,
långhus och sakristia samt stigport

Bergsjö kyrka
Bergsjö socken
Nordanstigs kommun
Gävleborgs län
2021 och 2024

Rapport 2025:11
Daniel Olsson

Länsmuseet Gävleborgs rapportserie

Rapportserien innefattar rapporter inom länsmuseets verksamhetsområden arkeologi, bebyggelsehistoria, byggnadsvård, kulturmiljövård, etnologi, konst- och kulturhistoria.

Du kan själv ladda hem rapporter i PDF-format från länsmuseets hemsida www.lansmuseetgavleborg.se

Rapporter, böcker och mycket annat kan du köpa/beställa i länsmuseets butik butik@xlm.se

Utgivning och distribution:

Länsmuseet Gävleborg

Södra Strandgatan 20, 802 50 Gävle

www.lansmuseetgavleborg.se

© Länsmuseet Gävleborg 2025

Omslagsbild: Bergsjö kyrka från sydöst efter avslutade putsarbeten, men innan fönsterrenoveringen inleddes. Stigporten skymtar till höger i bild. Foto: Daniel Olsson 2023-06-28.

Länsmuseet Gävleborg medger spridning av dokumentationsmaterialet med Creative Commons licensen CC-BY, undantag kartmaterialet: © Lantmäteriet, dnr I2018/00110.

ISSN 0281–3181

Print: Trycktrean

Innehållsförteckning

Tekniska och administrativa uppgifter	4
Sammanfattning.....	4
Antikvarisk slutbedömning.....	5
Karta.....	5
Lagskydd och kulturhistorisk status.....	6
Historik	6
Puts.....	7
Fönster.....	7
Orsaker till åtgärder.....	8
Puts.....	8
Fönster.....	9
Ärendets fortsättning.....	10
Utförda åtgärder	11
Puts.....	11
Kyrktornet.....	11
Långhuset och sakristian.....	13
Stigporten.....	14
Fönster.....	14
Avvikelser från beslut	16
Återstående väsentliga skador.....	17
Antikvariska ställningstaganden	17
Övriga antikvariska iakttagelser.....	18
Övrigt.....	18
Källor.....	19
Arkiv	19
Tryckta källor.....	19
Otryckta källor	19
Informanter.....	19

Tekniska och administrativa uppgifter

Länsstyrelsens diarienummer:	6040-2023 (fönster)
Beslutsdatum:	2023-09-21
Länsmuseets diarienummer:	2021-74/312 och 2023-189/312
Projekttid:	April–oktober 2021 samt maj–juli 2024
Besiktningar:	2021-03-30, fotodokumentation 2021-04-30, antikvarisk medverkan 2021-09-01, antikvarisk medverkan 2021-10-12, slutbesiktning puts 2023-06-28, fotodokumentation 2024-05-22, antikvarisk medverkan 2024-06-25, antikvarisk medverkan 2024-10-30, slutbesiktning fönster
Antikvarisk medverkan:	Länsmuseet Gävleborg, byggnads- antikvarie Daniel Olsson
Byggsamordnare:	Lennart Carlsson, Winther Bygg AB, Sundsvall
Entreprenör, puts:	Nordfasad AB, Jättendal
Kontaktperson:	Pontus Johansson
Entreprenör, glas:	Nordanstigs Glas, Jättendal
Kontaktperson:	André Andersson
Entreprenör, måleri och blyspröjsar:	LL Måleri & Städ, Hassela
Kontaktperson:	Lennart Lundin
Fastighetsägare:	Svenska kyrkan, Bergsjö församling
Kontaktperson:	Urban Söderlund
Materialleverantörer: Bruk	Weber och Målarkalk
Glasrutor	Begagnade
Färg	Engwall & Claesson, KEIM o. Weber

Dokumentationsmaterialet förvaras i läns museets arkiv.

Sammanfattning

Under perioden april till oktober 2021 samt maj till juli 2024 har Bergsjö kyrka genomgått en renovering av putsade fasader respektive kyrkans fönster. Putsarbetet har även omfattat portlidrets östra fasad. Bergsjös nuvarande kyrka uppfördes 1795-1798, men kyrktornet är medeltida. Kyrkan eldhärjades 1842 och fick sin nuvarande gestaltning vid återuppförandet. Den består förutom långhuset och koret av ett torn i väster och en sakristia mot öster. Byggnaden är i nyklassicistisk stil med vitputsade fasader med grå sockel samt höga rundbågiga fönster med grönmålade fönsterbågar av trä och blyspröjsade rutor. Byggnaden har falsade plåttak i svart kulör på samtliga takytor. Innan renoveringen fanns omfattande skador på kyrktornets östra fasad samt enstaka skador på de norra och södra tornfasaderna. Långhusets västra fasad samt sakristian hade färgsläpp och puts-skador, inte minst vid långhusets takfot mot norr och söder. Putsskador fanns även på stigportens östra fasad.

Församlingen anlät Lennart Carlsson, Winther Bygg AB, Sundsvall, som tillsammans med Pontus Johansson, Nordfasad AB, Jättendal, tog fram ett åtgärdsförslag och Länsmuseet Gävleborg en antikvarisk konsekvensanalys. Länsstyrelsen meddelade sedan att arbetet bedömdes som underhåll och inte

krävde tillstånd. Putsarbetet har utförts av Nordfasad. All bomputs knackades ned och återuppbyggnaden skedde med kalkputs varefter avfärgning utfördes med KEIM silikatfärg på torn och kalkfärg på övriga fasadytor, i enlighet med befintliga färgtyper. Putsarbetet slutbesiktigades av läns museet 2021-10-12 utan några anmärkningar.

Även kyrkans fönster var i stort behov av åtgärder med många skadade rutor, trasiga och skadade blyspröjsar, flagnande färg och en rötskada i en fönsterbåge. Sommaren 2023 tog Lennart Carlsson i samarbete med Lennart Lundin, LL Måleri & Städ, Hassela, därför fram ett åtgärdsförslag för renovering av kyrkans fönster. Läns museet upprättade en antikvarisk konsekvensanalys varefter länsstyrelsen beviljade tillstånd till åtgärderna 2023-09-21. Fönsterrenoveringen utfördes 2024 av Nordanstigs Glas, Jättedal, som utfört byten av 50 trasiga fönsterrutor, byte av skadade blyspröjsar och lagning av blyspröjsar med den så kallade Tiffany metoden samt även utfört lagningen av rötskadan. LL Måleri & Städ har tagit ut samtliga fönsterbågar och tvättat, skrapat samt slipat dem för hand innan målning med linoljefärg i tre strykningar utfördes. Stormjärnen och fönsterbänkarna målades i helt svart kulör med linoljefärg. Arbetet kunde godkännas helt utan anmärkningar vid läns museets slutbesiktning 2024-10-30.

För samordning vid puts- och fönsterarbetet ansvarade Lennart Carlsson och läns museet har genom byggnadsantikvarie Daniel Olsson deltagit i projekten som antikvariskt medverkande och totalt utfört åtta besiktningar under denna tid.

Antikvarisk slutbedömning

Renoveringsarbetet av putsen respektive fönstren vid Bergsjö kyrka har självständigt utförts av de anlitate entreprenörerna i nära samråd med Lennart Carlsson, Winther Bygg AB och läns museet. De anlitate entreprenörerna har arbetat på traditionellt sätt och i enlighet med framtagna handlingar. Slutresultaten ser bra ut ur antikvarisk aspekt och läns museet har godkänt de utförda delarna utan några anmärkningar samt redovisat detta i antikvariska slutintyg 2021-11-02 respektive 2024-11-05.

Karta

Figur 1. Utdrag ur cX-kartan över delar av Bergsjö tätort med kyrkan markerad med en röd cirkel. Stigporten, som ej är inritad på denna karta, är placerad söder om kyrkan.

Lagskydd och kulturhistorisk status

Bergsjö kyrka är skyddad enligt Kulturmiljölagens fjärde kapitel.

Figur 2. Bergsjö kyrka och stigport från sydväst innan reoveringen av fasadputsen och fönstren inleddes. Foto: Daniel Olsson, 2021-03-30.

Historik

Kyrkplatsen i Bergsjö har funnits sedan tidig medeltid. Den nuvarande kyrkan uppfördes 1795–1798 efter ritningar av kyrkobyggmästare J. C. Loëll. Det medeltida kyrktornet av sten behölls då, men byggdes om kraftigt. Efter en stor brand 1842 återuppfördes kyrkan, med återanvändande av stenmurarna under ledning av byggmästare Jacob Norin från Norrala. Kyrkobyggnaden, som därefter har behållit sin form, är byggd av sten och består av ett långhus med torn mot väster och en sakristia mot öster. Kyrkan har nyklassicistisk gestaltning med ljusgrå sockel, vitputsade fasader med rundbågiga höga fönster och ett högt valmat sadeltak täckt av falsad plåt i svart kulör. Tornet avslutas med en firsidig tornhuv klädd med svart plåt och en vitmålad åttkantig lanternin av trä med svart plåttak, vilken kröns av ett förgyllt kors placerat ovanpå ett klot. Sakristian har rektangulära fönster.

Öster om kyrkan finns den äldsta kyrkogårdsdelen. Den har sedermera utökats i ett antal olika etapper, men av den tidigare omgärningen återstår vissa stenmurar samt en hög vitputsad stigport från 1700-talets slut. Den har en rundbågig ingång försedd med två genombrutna gulmålade trägrindar och täcks av ett falsat svart plåttak. Stenmuren har även ett antal vitputsade stenstolpar med pyramidformade plåttak i svart kulör.

Puts

Fasaderna på både kyrka och stigport åtgärdades 1995 och därefter renoverades kyrktornets fasader 2009, vid båda dessa tillfällen av Söderhamns Fasad och med läns-museet som antikvariskt medverkande. Renoveringsarbetet 2009 föregicks av en relativt lång diskussion angående vilken typ av färg som var lämpligt att använda i detta fall. På grund av den särskilt besvärliga putsituationen på kyrktornet lämnade länsstyrelsen tillstånd till användning av KEIM silikatfärg av typen Purkristalat, dvs en ren silikatfärg. Övriga ytor målades med kulturkalkfärg Maxit 249. I båda fallen i obruten helt vit kulör. Efter renoveringen 2009 upprättade läns museet en rapport om fasadrenoveringen där dessa delar beskrivs.

Figur 3. Stigporten från sydväst. Foto: Daniel Olsson, 2021-03-30.

Fönster

Långhuset och koret har sammanlagt 15 höga rundbågiga fönsteröppningar med 13 blyspröjsade fönsterbågar vardera. Ovanför den södra porten finns ett lunettfönster med fyra blyspröjsade fönsterbågar och ovanför kyrkans huvudentré sitter ett rektangulärt fönster med träspröjs och en blyspröjsad ljusarmatur i mitten. Sakristian har två rektangulära fönster med fyra fönsterbågar vardera med blyspröjs samt ett rektangulärt källarfönster med två fönsterbågar med träspröjs.

De flesta fönsterbågarna är sannolikt ursprungliga sedan kyrkan återuppfördes på 1840-talet. Fönsterglasen är äldre munblåsta, huvudsakligen i en grönaktig ton, men andra färgskiftningar förekommer också då glasrutor har bytts ut vid olika renoveringar.

Fönstren målades om vid en stor renovering 1995–1996 samt 2009 i samband med fasadrenoveringen av kyrkans torn. Vid den senaste renoveringen målades fönstren om utan att tas ned, då med Nordsjös linoljefärg i befintlig grön kulör.

Figur 4. Ett av långhusets rundbågiga fönster på den södra fasaden innan renoveringen. Foto från söder: Daniel Olsson, 2023-06-28.

Figur 5. Kyrktornets övre del från nordöst med omfattande puts-skador på tornets östra fasad. Foto: Daniel Olsson, 2021-03-30.

Orsaker till åtgärder

Puts

Putsskadorna fanns huvudsakligen på fasader vända mot öster, men även i anslutning till horisontella plåtar samt vid takfoten på delar av de övriga fasaderna. Enligt Nordfasad AB har merparten av dessa skador sannolikt uppstått efter en period hösten 2020 av kraftigt regn som följdes av kyla innan fasaderna hade hunnit torka ut. Det bildades då en isbark på fasaderna som lett till putsskadorna. Enligt Nordfasad AB har liknande skador även upptäckts på andra putsade byggnader i trakten. Den största skadan fanns på tornets östra fasad där puts-skiktet hade lossnat och även ramlat ned. På grund av säkerhetsskäl hade marken nedanför tillfälligt hägnats in med byggstängsel.

Figur 6. Putsskador på den norra delen av långhusets östra fasad. Foto från nordöst: Daniel Olsson, 2021-03-30.

Omfattande skador fanns således på långhusets och sakristians östra fasader samt på vissa ställen på långhusets norra respektive södra fasad. På tornets norra och södra fasad fanns enstaka putssläpp över och under en horisontell plåtlist på cirka

fem meters höjd. Även stigporten hade omfattande puts-släpp på fasaden mot öster och delvis även mot norr. Puts-skador av liknande typ uppstod även under en vinter med liknande väderleksförhållanden i början av 2000-talet på bland Bergsjö och Ilsbo kyrkor.

Fasadstegen på kyrkans norra fasad var dåligt förankrad och den användes inte längre.

Figur 7. Detalj av skada vid långhusets taklist. Foto: Daniel Olsson, 2024-10-30.

Figur 8. Fasadstegen på långhusets norra fasad. Foto från nordöst: Daniel Olsson, 2021-03-30.

Figur 9. Stigporten från nordöst med omfattande puts-skador på den östra fasaden. Foto: Daniel Olsson, 2021-03-30.

Fönster

Innan reoveringen hade ett antal av fönstren trasiga glas och många blyspröjsar var skadade eller spruckna och på några ställen saknades även blyspröjsar. En fönsterbåge var rötskadad i nederkant. Fönsterbågarnas och fönsterkarmarnas utsidor hade flagnande och bleknad färg, främst på den södra fasaden, men i varierande omfattning även mot övriga väderstreck. Vid den senaste om-målningen plockades inte fönsterbågarna ur, så därför fanns även risk att fönstren skulle bli för täta vilket skulle kunna leda till skador. Fönstrens stormjärn var delvis rostiga och hade flagnande färg.

Figur 10. Detalj av fönster och fönsterbleck med flagnande färg innan renoveringen. Foto: Daniel Olsson, 2023-06-28.

Ärendets fortsättning

För att ta fram ett förslag till lösning på de ovan beskrivna problemen anlätade Bergsjö församling Lennart Carlsson, Winther Bygg AB, Sundsvall, som tillsammans med Pontus Johansson, Nordfasad AB, Jättendal, tog fram ett förslag för de delar av kyrkans fasader som behövde åtgärdas. Läns museet upprättade på uppdrag av församlingen en antikvarisk konsekvensanalys för det föreslagna fasadarbetet 2021-04-12. Länsstyrelsen tog del av dessa underlag och meddelade därefter att åtgärderna betraktades som underhåll och därmed inte krävde tillstånd.

Sommaren 2023 tog Lennart Carlsson på uppdrag av församlingen och i samarbete med LL Måleri & Städ, Hassela, fram ett åtgärdsförslag för renovering av kyrkobyggnadens fönster. Läns museet upprättade en antikvarisk konsekvensanalys för dessa åtgärder daterad 2023-08-16 varefter församlingen ansökte och fick tillstånd från länsstyrelsen 2023-09-21 att utföra de planerade åtgärderna.

Figur 11. Fönster mot söder innan renoveringen inleddes. Foto: Daniel Olsson, 2023-06-28.

Figur 12. Kyrkan från nordväst med byggställningar resta vid kyrktornet. Foto: Daniel Olsson, 2021-09-01.

Utförda åtgärder

Arbetet på plats har samordnats av Lennart Carlsson, Winther Bygg AB, Sundsvall, och utförts av tre olika entreprenörer: Nordfasad AB, Jättendal, utförde allt putsarbete 2021. Vid fönsterrenoveringen 2024 utförde Nordanstigs Glas, Jättendal, byten av skadade fönster, montering av nya blyspröjsar och lagning av sådana samt iläggning av en rötskada. LL Måleri & Städ, Hassela, ansvarade för målningsarbetet. Läns museet har deltagit i arbetet som antikvarisk medverkande genom byggnadsantikvarie Daniel Olsson som vid de båda projekten har genomfört totalt åtta besiktningar på plats.

Puts

Kyrktornet

Arbetet inleddes med intäckning av de gravvårdar med tillhörande järnstaket som ligger närmast kyrkans östra delar. Därefter restes byggnadsställningar vid kyrktornet. Vid nedknackning av bomputsen visade det sig att hela den östra fasaden på tornet hade så dålig vidhäftning att all puts på denna sida måste tas ned in till

Figur 13. Den övre delen av kyrktornets östra fasad efter nedknackning av all löst sittande puts. Foto från sydöst: Daniel Olsson, 2021-04-30.

murverket. Länsstyrelsen informerades om denna förändring, men hade inga synpunkter då utökningen inte innebar några ändringar vad gällde de produkter som skulle användas. De beskrivna putsskadorna på kyrktornets norra respektive södra fasad åtgärdades genom nedknackning. Därefter skedde putsning med kalkbruk, Målarkalks Saint-Astier NHL 3,5 (0-6 mm) i minst fem påslag och en ytputs av kalkbruk, Målarkalks Saint-Astier NHL 3,5 (0-2 mm). Ilagningar med samma typ av puts utfördes på de ställen där skador fanns i höjd med den horisontella listan på kyrktornets norra och södra fasader.

Hela den östra tornfasaden samt de ställen på kyrktornets fasader som hade lagats i avfärgades med KEIM Granital silikatfärg i obruten vit kulör, vilket var samma typ av färg och kulör som hade använts vid den föregående renoveringen. Se mer om färgval under *Antikvariska ställningstaganden* nedan.

En ny anslutning utfördes mot plåttakets stånskiva vid den östra tornfasaden för att minska risken för läckage. Länsstyrelsen fick ta del av detta förslag innan det utfördes och hade inga invändningar mot detta.

Figur 14. Tornets östra fasad (till vänster i bild) efter avslutad renovering. Foto: Daniel Olsson, 2021-10-12.

Figur 15. Sakristian och långhusets östra fasader efter avslutad fasadrenovering. Målning av sockeln återstod ännu vid fototillfället. Foto från nordöst: Daniel Olsson, 2021-10-12.

Långhuset och sakristian

Vid långhusets östra fasad samt sakristians östra fasad sattes byggnadsställningar upp. Först knackades all skadad puts bort. Därefter byggdes den nya putsen upp med Webers lufthårdnande kalkbruk 142, i fem lager med genomtorkning efter varje påslag samt ett ytbruk av kalkbruk. Slutligen avfärgades hela dessa fasader med Webers kalkfärg, våt 3301 i vit kulör.

Sockeln på långhusets och sakristians östra fasader grundades med Målarkalks Saint-Astier NHL 5 och putsades med Målarkalks Saint-Astier NHL 3,5. Därefter avfärgades den i befintlig ljusgrå kulör med färg av Webers fabrikat.

Längs långhusets takfot mot norr respektive söder fanns skador vilka lagades med från skylift med Webers lufthårdnande kalkbruk 142 och avfärgades med Webers kalkfärg, våt 3301 i vit kulör. Det var ursprungligen räknat med lagning på sju ställen, men vid närmare genomgång visade det sig vara 40 ställen med skador vilka nu har åtgärdats.

Den metallstege som var fastsatt i kyrkans norra fasad plockades ned av säkerhetsskäl samt eftersom den inte används längre. Ilagningar med kalkbruk utfördes

Figur 16. Den norra delen av långhusets östra fasad efter fasadrenovering. Jämför med figur 6. Foto från öster: Daniel Olsson, 2021-10-12.

vid stegens tidigare infästningar och avfärgning med samma typ av färg som på denna fasad. Några lagningar utfördes även i takplåten där stegen varit fastsatt.

Figur 17. Stigporten från nordöst efter avslutad fasadrenovering och avfärgning. Foto: Daniel Olsson, 2021-10-12.

Stigporten

All löst sittande bomputs på stigportens östra sida knackades ned. Efter grundning byggdes putsen upp av Webers lufthårdnande kalkbruk 142 i fem lager med genomtorkning mellan varje påslag. Den åtgärdade putsade ytan avfärgades i Webers kalkfärg våt 3301 i vit kulör. Gavelpartiet av trä målades med Engwall & Claessons linoljefärg Tradition vit.

Fönster

Fönstren märktes upp och plockades ur etappvis några fönster i taget för målning i en tillfällig verkstad intill kyrkogårdsexpeditionen. Fönsteröppningarna täcktes för med väderskydd under renoveringen. Först skrapades, tvättades och slipades fönsterkarmarna innan de målades. Även den horisontella trälist som är placerad under fönsterbänken vid varje fönsteröppning har som tidigare målats i samma gröna kulör. Fönsterbågarna skrapades, tvättades och slipades för hand. All målning har skett i tre strykningar med Engwall & Claessons linoljefärg i befintlig grön kulör, det vill säga NCS S 5020-G30Y.

Skadade glas och blyspröjsar har åtgärdats i Nordanstigs glas verkstad i Jättendal. Sammanlagt byttes totalt 50 skadade glasrutor ut mot äldre glas av motsvarande glaskaraktär och kulörer. I de fall som det skadade glaset har varit av modernare utformning har det dock bytts mot den äldre typen av glas.

Figur 18. Fönstren skrapades för hand. Foto: Daniel Olsson 2024-05-22.

Som kitt har ett linoljekitt från Dana lim använts. Ett rötskadat understycke i en fönsterbåge har bytts mot friskt virke av god kvalitet och motsvarande dimensioner.

Skadade blyspröjsar har bytts mot nya eller där det var möjligt lagats med så kallad Tiffanyteknik där en tunn kopparfolie har lagts in vid det skadade stället i blyspröjsen.

Stormjärnen och fönsterbänkarna renskrapades för hand för att få bort rosten och de målades sedan med rostskyddsfärg samt Engwall & Claessons linoljefärg i helt svart kulör. Fönsterbågarna har målats i enlighet med åtgärdsförslaget och sedan satts tillbaka med hästkosöm i fönstren. Sakristians fönster försågs med en ny kort täckplåt mellan fönsterkarmen och det befintliga fönsterblecket för att minska risken för rötskador på fönsterkarmarna.

Figur 19. Nymålade fönsterbågar upplagda på torkning i den tillfälliga verkstaden vid församlingens kyrkogårdsexpedition. Foto: Daniel Olsson 2024-05-22.

Figur 20. Nymålade fönsterbågar i långhusets södra fasad. Foto från söder: Daniel Olsson 2024-06-25.

Avvikelser från beslut

I detta fall meddelade länsstyrelsen att det inte behövdes något tillstånd för att genomföra de planerade putsåtgärderna. De rekommenderade dock församlingen att anlita en antikvariskt medverkande som kunde följa hela putsarbetet och så skedde även.

Vad gäller fönsterrenoveringen lämnade länsstyrelsen tillstånd till denna och det har inte skett några avvikelser från länsstyrelsens beslut.

Återstående väsentliga skador

Nordfasad har påtalat att kyrktornet har sprickbildning på den norra fasaden som på sikt behöver åtgärdas. I denna entreprenad ingick emellertid enbart skadorna i anslutning till den horisontella listen på dessa fasader.

Antikvariska ställningstaganden

I detta fall har det framkommit tillförlitliga uppgifter om att de uppgifter som länsmuseet fick från den anlitate putsentreprenören i samband med renoveringen av kyrktornets fasader 2009 inte stämmer. Enligt den dåvarande entreprenören Söderhamns Fasad användes KEIM Purkristalat silikatfärg vid avfärgningen av tornet, vilket även var ett krav från länsstyrelsen. Enligt en representant från KEIM, som nu har kontrollerat detta, levererades dock aldrig något någon KEIM Purkristalat silikatfärg till Söderhamns fasadrenoveringar under 2009, utan i stället KEIM Granital silikatfärg, vilken med största sannolikhet användes i detta fall.

Detta innebar att entreprenören i samband med den nu utförda renoveringen behövde fortsätta med KEIM Granital silikatfärg vid målningen av fasadytorna på tornet. Långhuset, sakristian och stigporten, vilka som tidigare har avfärgats med kalkfärg berördes inte av detta.

Eftersom lagning av blyspröjsar med så kallad Tiffanyteknik tidigare hade utförts på Hassela och Ilsbo kyrkor av samma entreprenörer bedömdes denna metod kunna vara användbar även i detta fall och länsstyrelsen hade inga invändningar emot detta.

Länsstyrelsen och länsmuseet hade heller inga invändningar emot att en extra täckplåt sattes in vid sakristians fönsterbleck för att undvika framtida skador.

Figur 21. Kyrkans fasad mot norr med fönsterentreprenörens fordon med skylift. Foto från nordöst, Daniel Olsson 2025-06-25.

Figur 22. Detalj av det runda hålet, med förkolnat virke, väster om ljudluckorna på den östra tornfasaden. Foto från sydöst: Daniel Olsson, 2021-04-30.

Övriga antikvariska iakttagelser

Länsmuseet dokumenterade kyrktornets östra mur som frilades och som sannolikt åtminstone delvis är medeltida. I höjd med ljudluckans övre valv fanns två runda, relativt djupa, hål med en diameter av cirka 0,2 meter, båda placerade på samma nivå över marken. I ett av dessa fanns förkolnat virke. Sannolikt skulle detta kunna vara spår efter inmurade stockar som kan ha använts som byggnadsställningar när kyrktornet uppfördes. Liknande inmurade stockar i medeltida murverk finns exempelvis bevarade på Söderala kyrkas vind.

Figur 23. Detalj av det runda hålet öster om ljudluckorna på den östra tornfasaden. Foto från sydöst: Daniel Olsson, 2021-04-30.

Övrigt

Vid den garantibesiktning som hölls 2024-07-09 efter den utförda fasadrenoveringen 2021 konstaterades inga fel och brister.

Källor

Arkiv

Länsmuseet Gävleborg. Ärendearkiv. Nordanstigs kommun, Bergsjö socken, Bergsjö kyrka.

Tryckta källor

Olsson, Daniel. 2012. *Bergsjö kyrka och stigport. Antikvarisk medverkan i samband med fasadrenovering. Bergsjö kyrka, Bergsjö socken, Nordanstigs kommun 2009-2010*. Rapport Länsmuseet Gävleborg 2012:07. Gävle.

Otryckta källor

Olsson, Ulrika. 2007. *Bergsjö kyrka. Antikvarisk kontroll av arbeten på kyrkobyggnad, stigport och ekonomibyggnad*. Slutredovisning Länsmuseet Gävleborg. Gävle.

Uppsala stift. 2006. *Hassela kyrka, Hassela socken, Gävleborgs län. Vård- och underhållsplan*. Uppsala.

Informanter

Carlsson, Lennart, Winther Bygg AB. Muntliga uppgifter under och efter renoveringen.

Johansson, Pontus, Nordfasad AB. Muntliga uppgifter under och efter renoveringen.

Lundin, Lennart. LL Måleri & Städ. Muntliga uppgifter efter renoveringen.

LänsMuseet Gävleborg, Södra Strandgatan 20, 802 50 Gävle. lansmuseetgavleborg.se

